لا تجعلوا المساجد طرقا حتی تصلوا فیها رکعتین.

مساجد را معبر و گذرگاه خود قرار ندهید و تا دو رکعت نماز (مانند نماز تحیت) در آن نخوانید از آن خارج نشوید.

تقویم تاریخ

روزی که قبله اول مسلمانان به آتش کشیده شد

■ **روز جهانی مسجد از کجا آمد؟**

هر دین و آیینی نمادها و نشانه‌هایی دارد؛ اسلام که آخرین دین آسمانی است، از میان نمادها و شعائر ظاهری و مکانی، به جایگاه مسجد و احکام آن بسیار اهمیت داده است. رهبر معظم انقلاب اسلامی در این باره می‌فرمایند: در مسجد تراز اسلامی، شور و بهجت عبادت خالص با نشاط زندگی پاک و خردمندانه و سالم، در هم می‌آمیزد و فرد و جامعه را به تراز اسلامی آن نزدیک می‌کند. مسجد در اسلام، قلب تپنده حیات این دین حنیف و جایگاه پیوند آسمان و زمین است و انسان به عنوان اشرف مخلوقات در آن رشد و تکامل می‌یابد.

بیست و یکم اوت هر سال که مصادف با ۳۰ یا ۳۱ مرداد است، روز جهانی مسجد نام‌گذاری شده است. در سال ۱۳۴۸ در چنین روزی مسجدالاقصی که قبله اول مسلمین جهان است توسط صهیونیست‌ها به آتش کشیده شد. یک جریان مسیحی صهیونیستی در آمریکا شکل گرفته که اعتقاد دارد ویرانی مسجدالاقصی و ساخت معبد سوم سلیمان شرط ظهور حضرت مسیح(ع) است و گرنه ظهور نمی‌کند. بر پایه این اعتقاد، مسجدالاقصی توسط اشغالگران صهیونیست به آتش کشیده شد.

مسجدالاقصی در اسلام، دومین مسجد به شمار می‌آید و از نظر درجه اهمیت، پس از مسجدالحرام و مسجدالنبی قرار می‌گیرد. از آنجا که مسجدالاقصی قبله اول مسلمانان بوده، نزد آنان از جایگاهی والا برخوردار است. واقعه معراج پیامبر گرامی اسلام(ص) و نمازگزاردن دیگر پیامبران به امامت ایشان در مسجدالاقصی موجب شده محبوبیت این مکان مقدس نزد مسلمانان دوچندان شود.

آنچه به عنوان مسجدالاقصی در قرآن از آن یاد شده، تمام مجموعه مسجدالاقصی مسقف، قبةالصخرة، قبةالسلسلة، مصلای مروانی و قبه‌ها (گنبدها)، محراب‌ها، راه‌ها، چاه‌ها، برکه‌ها، رواق‌ها و پل‌ها را همراه با دیگر بخش‌های باستانی و قدیمی دربرمی‌گیرد که بخش مسقف مسجدالاقصی در جنوب این مجموعه واقع شده است. این مسجد توسط داوود نبی پایه‌گذاری و توسط حضرت سلیمان تکمیل شده است. مسجدالاقصی مسقف، بنایی مستطیلی است با رواقی بزرگ در میانه آن که مستقیم به گنبد می‌رسد. از شرق و غرب، سه رواق مسجدالاقصی را احاطه کرده است. طول آن از شمال به جنوب ۸۰ متر و عرض آن از شرق به غرب ۵۵ متر است.

■ **فاجعه به آتش کشیدن مسجدالاقصی**

ساعت ۷ صبح پنجشنبه ۱۹۶۹/۸/۲۱ میلادی جنایتکاری اسرائیلی به نام دنیس مایکل ولیم روهان به آستان مسجدالاقصای مسقف تجاوز کرد و آن را به آتش کشید. در این آتش‌سوزی، مساحتی نزدیک به هزار و ۵۰۰ مترمربع از مسجد در آتش سوخت. در این واقعه، منبر باستانی که شهید نورالدین محمود زنگی دستور ساخت آن را برای نصب در مسجدالاقصی داده بود، سوخت. این منبر همان منبری است که سلطان ناصر صلاح‌الدین یوسف بن ایوب پس از اینکه قدس را در سال ۵۸۳ قمری از دست صلیبیان آزاد کرد به مسجدالاقصی آورد. محراب زکریا، مقام اربعین، رواق مسجد همراه با پایه‌ها و قوس‌های آن‌ها و قوس حامل بر قبةالاقصی و پایه‌های اصلی‌ای که گنبد مسجد بر آن‌ها قرار داشت، آتش گرفتند و سقف مسجد فرو ریخت. تزئینات آن از بین رفت و بخش‌هایی از گنبد چوبی داخل مسجد، محراب، دیوار قبله، سنگ‌های مرمر به‌کار رفته درون مسجد، پنجره از جنس گچ و شیشه رنگین، فرش‌ها، سوره اسرا که از بالای محراب کاشیکاری و طلاکاری شده بود و... از بین رفتند.

سید مرتضی سادات فاطمی

به بچه‌ها بسپار معنی آیه را از من سؤال کنند

آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای پیش از انقلاب در دو مسجد امام حسن مجتبی(ع) و کرامت فعالیت‌های سازنده‌ای داشتند. من نیز در این جلسات حضور پیدا می‌کردم. در مسجد امام حسن مجتبی(ع) ابتدا پدر معظم‌له نماز می‌خواندند. در ادامه ایشان آمدند و آنجا هم جلساتی داشتند. به‌خصوص جلسات تفسیرگونه‌ای در ظهرهای ماه مبارک داشتند با عنوان «طرح کلی اندیشه‌های اسلامی در قرآن» که بعدها چاپ شد. نوارش را هم خودشان به من فرمودند: شما ضبطی تهیه کن و این بحث را ضبط کن. من دو تا از این ضبط‌های بزرگ سونی خریدم، یکی برای خودم و یکی برای ایشان. ضبط را بردم خدمت آقا و آن جلسات را ضبط کردم. ۲۷ یا ۲۸ نوار شد. ۱۴ روزش را من قرآن خواندم و ۱۴ روزش را دو نفر از دوستان دیگر، آقای رضایی و آقای روحانی‌نژاد. یک‌روز در میان من قاری بودم. پس از آن وقتی ایشان به مسجد کرامت آمدند به پیشنهاد رهبر معظم انقلاب صبح‌های جمعه در مسجد کرامت هم جلسه قرآن گذاشتیم. در مسجد کرامت هم صبح‌های جمعه جلسات قرآن داشتیم، همان جلسات سنتی. شاید تنها فرقش با جلسات سنتی دیگر آن زمان این بود اول اینکه خود معظم‌له می‌آمدند و شرکت می‌کردند. به شکل رسمی می‌آمدند و آن بالا می‌نشستند کنار استاد قرآن. جلسه وزن دیگری پیدا می‌کرد. دوم، قشری که می‌آمد مقداری عوض شده بود. اگر در جلسات دیگر بیشتر پیرمردها بودند و جوان و نوجوان کمتر بینشان دیده می‌شد، در جلسه مسجد کرامت، خیلی مرتب و منظم و رحل‌ها دور چیده می‌شد و جلسه خیلی باابهتی بود. بیشتر هم جوان‌ها می‌آمدند. ایشان در آن روزها ممنوع‌المنبر شده بودند و حق نداشتند به هر عنوانی سخنرانی داشته باشند. تا پیش از این ماجرا، معمولاً ایشان بعد از نماز می‌ایستادند و یک مقدار صحبت می‌کردند و تفسیر قرآن می‌گفتند. بعد که ساواک ممنوع کرد، یک روز زیرکانه به من گفتند: آقای فاطمی، می‌دانی که من دیگر نمی‌توانم صحبت کنم. شما گاهی به بچه‌ها بسپار یکی‌شان معنی یک آیه را از من سؤال کند تا من به این بهانه جواب بدهم یا به این آیه که رسیدیم که بحث روز است، بگو بپرسند. نمی‌گفتند تو سؤال کن. اگر من سؤال می‌کردم، تابلو بود. چون من معلم جلسه و با ایشان هماهنگ بودم. می‌گفتند بچه‌ها همان‌طور که دور تادور نشسته‌اند، یک‌دفعه یک نفر دستش را بلند کند و بگوید: ببخشید، معنی همین آیه را بفرمایید. بعد معظم‌له شروع می‌کردند به صحبت کردن درباره همان مطلب.

گفت‌وگو

در گفت‌وگو با انسیه شمس‌الهی، تهیه‌کننده رادیو مطرح شد

چالش‌های روایتگری دینی برای مخاطب امروزی

مهدیه قمری | هفته گذشته برنامه مناسبتی «سرگذشت» در رادیو صبا با موضوع شام کربلا با شعار «نام‌آوران دین و معنویت را بیشتر بشناسیم» در حالی پخش شد که یکی از قسمت‌های آن به نوحه‌های شام عاشورا اختصاص داشت. انسیه شمس‌الهی، تهیه‌کننده این برنامه در گفت‌وگو با خبرنگار ما درباره ایده تهیه و پخش «سرگذشت» این طور توضیح می‌دهد: برنامه «ماجرا» که مستندی حاوی معرفی شخصیت‌های علمی و تاریخی است چندوقتی است در ایام نزدیک به مناسبت‌های علمی و تاریخی در رادیو صبا تهیه و برای شنوندگان پخش می‌شود، پس از مدتی براساس تصمیماتی که مدیر و مسئولان این شبکه رادیویی گرفتند، قرار شد مستندی با عنوان «سرگذشت» با همان قالب «ماجرا» تولید شود که برای مناسبت‌های مذهبی پخش شود، این بود که حدود چهار ماه است این مستند تهیه و پخش می‌شود.

■ **هر مدیوم و رسانه، ویژگی‌ها و سیاست‌های خاص خود را دارد**

او که تاکنون تجربه تهیه‌کنندگی برنامه‌های مختلف در رادیو را داشته، اضافه می‌کند: هر مدیوم و رسانه‌ای ویژگی‌ها و سیاست‌های خاص خود را دارد؛ رادیو صبا نیز از این قاعده مستثنا نیست و با توجه به اینکه شنونده رادیو در ابتدا جذابیت و سرگرم شدن از این رسانه را مدنظر دارد و این موضوع هدف شبکه رادیویی صباست، بنابراین در مستندهای رادیویی «ماجرا» و «سرگذشت» اولویت ما سرگرمی و جذاب بودن برنامه‌ها برای شنوندگان است و در مرحله دوم آن‌ها به صورت غیرمستقیم با موضوعات مرتبط با اهل بیت(ع) آشنا می‌شوند.

تهیه‌کننده برنامه رادیویی مناسبتی «سرگذشت» به یکی از موضوعات این مستند در سالروز شهادت امام جعفر صادق(ع) اشاره می‌کند و می‌افزاید: در این برنامه به نجوم و دانشمندان مسلمانی که در این عرصه فعالیت داشته‌اند اشاره کردیم، در ادامه حدیثی از امام جعفر صادق(ع) که مرتبط با علم نجوم است پخش شد و در پایان نیز به دانشمند بودن و دیدگاه این امام همام به علومی مانند نجوم اشاره کردیم تا هم برای شنونده جذاب باشد و هم با معارف و دیدگاه امام جعفر صادق(ع) بیشتر آشنا شود.

شمس‌الهی معتقد است، برای شنونده رادیو عنصر سرگرمی مهم است، بنابراین در یکی از قسمت‌های مستند «سرگذشت» با همراهی کارشناسان و هنرمندانی همچون استاد مهدی امین فروغی، کارشناس مقتل، موسیقی و کسی که به ثبت نت‌های نوحه‌های عاشورایی پرداخته درباره نوحه معروف «امشب به صحرا بی کفن جسم شهیدان است، شام غریبان است» و تاریخچه این نوحه صحبت شد، همچنین با رسول نجفیان که در شهرستان‌های مختلف نوحه‌های عاشورا و سوگواریشان را جمع و اشعار را ترجمه و تبدیل به ملودی کرده، گفت‌وگو شد و در کنار این گفت‌وگوها بخشی از نوحه‌خوانی‌های قدیمی از جمله «شام غریبان» که حدود کمتر از ۳۰۰ سال قدمت دارد نیز برای شنوندگان پخش شد.

■ **مخاطبان امروز رسانه‌ها هوشمند هستند**

تهیه‌کننده برنامه رادیویی مناسبتی «سرگذشت» مخاطبان امروز رسانه‌ها را هوشمند می‌داند و اضافه می‌کند: ما نمی‌توانیم در برنامه‌های رادیو یا هر رسانه دیگری حالت نصیحت‌گویی برای مخاطب داشته باشیم زیرا این موضوع وی را دلزده و از رسانه دور می‌کند، بنابراین در این راستا تلاش کرده‌ایم مستند سرگذشت را به طور غیرمستقیم با موضوعات اهل بیت(ع) پیوند بزنیم. به عنوان مثال در سالروز شهادت امام جواد(ع) در قالب گفت‌وگویی با هنرمندان درباره اینکه چرا فیلم یا سریالی با محوریت این امام تولید نشده مستندی از رادیو صبا تولید و پخش کردیم.

شمس‌الهی با اشاره به اینکه تلاوت قرآن، گزارشگری، موسیقی و... قالب‌های پایه صدا و رادیو هستند، متذکر می‌شود: رساندن موضوعات و مفاهیم سخت است، اما محدودیت، خلاقیت می‌آورد و برای برنامه‌سازان رادیو همیشه راهی پیدا می‌شود تا با امکاناتی که دارند ایده‌هایشان را برای شنوندگان خود رادیویی و تهیه کنند.

او بیان می‌کند: در رادیو، رصد کردن و بازخورد گرفتن از شنوندگان سخت است، البته «ایران‌صدا»، نرم‌افزاری که مدتی است شنوندگان در تلفن همراه خود نصب کرده و از این طریق رادیو را دنبال می‌کنند، معیار خوبی برای رادیو شده، از سوی دیگر هر شبکه مخاطب خاص خودش را دارد و باید برای رصد از بخش‌های مرتبط با نظرسنجی و ارتباط مردمی صدا و سیما برای دریافت بازخوردهای شنوندگان استفاده کنیم.

امید حسینی‌نژاد | «من به شما که نگاه می‌کنم -عزیزان جوان دانشجو- مسجد کرامت و مسجد امام حسن مجتبی(ع) را به یاد می‌آورم که آنجا هم همین شماها- شماهای ۳۵ سال قبل- می‌نشستید و درس تفسیر قرآن و تفسیر نهج‌البلاغه و مبانی نهضت اسلامی مذاکره و بحث می‌شد؛ نوشته می‌شد و گفته می‌شد. چوبش را هم می‌خوردیم؛ هم شما می‌خوردید، هم ما می‌خوردیم. دستگاه جبارِ طاغوت، آن روز تحمل نمی‌کرد که یک طلبه با جمعی دانشجو بنشینند و از دین حرف بزنند؛ به‌خصوص که محفل دانشجویی ما آن روز محفل گرمی هم بود؛ محفل پُرجمعیت و متراکمی بود. البته این جمعیت‌هایی که امروز شما بعد از انقلاب می‌بینید، قبل از انقلاب در هیچ جا و به هیچ مناسبتی شکل پیدا نمی‌کرد؛ اما نسبت به جلسات و اجتماعات آن روز، هیچ اجتماعی شاید در کشور -اجتماع دانشجویی- به یکپارچگی، یکدستی و تراکم اجتماع مسجد امام حسن(ع) یا مسجد کرامت که بنده آنجا درس تفسیر برای دانشجوها می‌گفتم، وجود نداشت. شما حالا یادآور آن خاطره‌ها برای من هستید...»؛ این سخنان، توصیف‌های رهبر معظم انقلاب از شور انقلابی و حضور پرشور قشرهای مختلف مردم در مسجد امام حسن مجتبی(ع) و مسجد کرامت مشهد است.

آن روزها رژیم طاغوت از هیچ فشاری برای مقابله با جریان‌های انقلابی و جوان‌های پرشور مکتبی فروگذار نمی‌کرد. اما امام جماعت جوان مسجد امام حسن مجتبی(ع) به دنبال آن بود با آگاهی‌بخشی به نسل جوان، روحیه انقلابی‌گری را در میان آنان شعله‌ور کند. پس از آن پایگاه دیگر «آسید علی آقا» مسجد کرامت بود. آن زمان آوازه سخنرانی‌های آتشین و پرمحتوای ایشان در میان اقشار مختلف جامعه پیچیده بود. «حاجی کرامت» از ایشان خواست به این مسجد بروند و بخش دیگری از فعالیت‌های تبلیغی خود را در آنجا ادامه بدهند. مسجد کرامت پایگاه قرآنی رهبر معظم انقلاب بود. نوجوانان و جوانان بسیاری در جلسه قرآنی که به همت ایشان تأسیس شده بود شرکت می‌کردند و با نشستن پشت رحل کلام‌الله مجید با معارف قرآنی و انقلابی آشنا می‌شدند.

فصل ممتاز این فعالیت‌های انقلابی، مسجد بود. شور انقلابی مردم در کنار تبیین معارف دینی در پایگاه مهم اسلام یعنی مسجد، نیروی مردم را برای مقابله بیش از پیش با حکومت طاغوت دوچندان می‌کرد. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای بسیاری از نوجوانان و جوانان را در این دو مسجد تربیت کردند و همان‌ها در سال‌های بعد جزو صف اول انقلابیون برای مبارزه با استبداد پهلوی بودند. شهید محمود کاوه یکی از آن نوجوانان بود. رهبر معظم انقلاب در یکی از بیاناتشان فرمودند: «خوب است من از برادر شهید عزیزمان محمود کاوه یاد کنم که من او را از بچگی‌اش می‌شناختم. پدر این شهید جزو اصحاب و ملازمین همیشگی مسجد امام حسن بود - که بنده آنجا نماز می‌خواندم و سخنرانی می‌کردم. دست این بچه را هم می‌گرفت با خودش می‌آورد... در یک چنین محیط فکری این جوان تربیت شد و جزو عناصر کم‌نظیری بود که من او را درصدد خودسازی یافتم؛ حقیقتاً اهل خودسازی بود -هم خودسازی معنوی و اخلاقی و تقوایی، هم خودسازی رزمی...».

حضور فعال مردم در مسجدها و بهره بردن از سخنرانی‌های انقلابی در سال‌های منتهی به پیروزی انقلاب سبب شد آحاد مردم با تکیه بر معنویت مسجد و رهنمودهای بزرگانی مانند رهبر معظم انقلاب چون سدی محکم دربرابر استبداد پهلوی بایستند و سرانجام همان‌ها به ستارگان درخشان عرصه تقوا و جهاد تبدیل شوند.

برای آشنایی بیشتر با فعالیت‌های رهبر معظم انقلاب در مسجد کرامت و امام حسن مجتبی(ع) گفت‌وگویی با یکی از شاگردان رهبر معظم انقلاب داشته‌ایم. دکتر محمدعلی مهدوی راد، عضو هیئت علمی دانشگاه تهران که از سال‌های نوجوانی در مشهد حضور داشت با راهنمایی استاد محمدتقی شریعتی با درس تفسیر رهبر معظم انقلاب در مسجد امام حسن مجتبی(ع) آشنا شد و به صورت مستمر از سخنرانی‌های درس‌آموز ایشان بهره می‌برد. مشروح این گفت‌وگو را در ادامه بخوانید.

■ **شما از سال‌های نخست نوجوانی در حوزه علمیه مشهد حضور داشتید و از محضر استادان این دیار بهره‌مند شدید. در آن زمان چگونه با شخصیت علمی و عملی آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای آشنا شدید؟**

رهبر معظم انقلاب، آیت‌الله خامنه‌ای از چهره‌های درخشان آن روزگاران حوزه مشهد به‌شمار می‌آمدند و در هدایت نسل جوان بسیار مؤثر و از جایگاه هدایتگری و روشنگری والایی برخوردار بودند. آشنایی من با آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای و درس‌های تفسیر ایشان در مسجد امام حسن مجتبی(ع) از طریق مرحوم استاد محمدتقی شریعتی شکل گرفت.

استاد احترام ویژه‌ای برای ایشان قائل بودند و هوشمندی و پراطلاعی و آگاهی ایشان را می‌ستودند و از اینکه به استاد توجه دارند و به خانه‌شان آمد و شد دارند به نیکی یاد می‌کردند. به روح بلند استاد درود می‌فرستم و منت‌پذیر راهنمایی‌ها و هدایت‌های آن بزرگوار هستم، از جمله راهنمایی بنده به محضر آیت‌الله خامنه‌ای. آن موقع در پیش از انقلاب اسلامی طلبه جوانی بودم پرشور و ناآشنا با جریان‌ها، شخصیت‌ها و... هرجا محفلی بود می‌رفتم، جلسه‌ای تشکیل می‌شد حضور می‌یافتم. از جمله شب‌های جمعه جلسات منظمی بود که اغلب، مهندسان و دکترها سخنران بودند و در طول دو سال که من رفتم یکی دو بار سخنرانی روحانی را شاهد بودم. چندین بار بزرگواری به نام صالحی که گویا دبیر بودند با پوششی ساده و زاهدانه به سخنرانی می‌پرداختند.

روزی ساعتی به غروب تنها نزد استاد شریعتی بودم. استاد فرمودند: چه می‌کنید آقا؟ عرض کردم: مدرسه آقای میلانی می‌روم. فرمودند: این را می‌دانستم و از مدرسه آقای میلانی و برنامه‌هایش به نیکی یاد کردند و طبق معمول آیت‌الله میلانی را به عظمت بسیار ستودند. فرمودند: دیگر چکار می‌کنید. عرض کردم شب‌های جمعه هم در جلسه‌ای شرکت می‌کنم و جلسه و چگونگی آن را وصف کردم. استاد همچنان سر به زیر انداخته بودند و فرمودند: «مناسب نیست آقا»؛ من که از ماهیت جریان آگاه نبودم عرض کردم: یعنی خوب نیست به آن جلسه بروم؟ فرمودند: بلی شایسته نیست. پس از اندکی فرمودند: به خدمت آقای خامنه‌ای می‌رسید؟ عرض کردم: نمی‌شناسم. فرمودند: چه عجیب، آقا سید علی آقا را نمی‌شناسید؟! عرض کردم: نمی‌شناسم. فرمودند: خدمت ایشان بروید در جلسات ایشان حاضر شوید و سپس ایشان و جلسات و چگونگی آن را ستودند و پس از آن با دست به «مسجد امام حسن(ع)» اشاره کردند که نزدیک منزل ایشان بود و فرمودند: همین جاست، همان روز نماز مغرب و عشا را رفتم و از آن به بعد ملازم نمازها، سخنرانی‌ها، جلسه‌ها و درس تفسیر آن بزرگوار شدم و بسیار بهره بردم و مدیون ایشان هستم.

■ **آیا در آن زمان درس‌های تفسیر قرآن در مشهد رواج داشت؟**

بله، در حوزه علمیه مشهد جلسات تفسیری آموزنده‌ای بود. مرحوم آیت‌الله حاج شیخ جواد تهرانی همه روزه صبح‌ها ساعت ۷ در مدرسه میرزا جعفر تفسیر می‌گفتند، تفسیری سازنده و تربیتی. آقای دکتر محمدرضا نوراللهیان با دقت تمام این تفسیر را تقریر می‌کرد که اکنون دو جلد آن با عنوان «مصباح الهدی» چاپ شده است. آیت‌الله خامنه‌ای در همان مکان و ساعت روزهای پنجشنبه و جمعه و آیت‌الله حاج سید عزالدین زنجانی شنبه در خانه‌ها جلساتی داشتند، دوره‌ای که تفسیر بود و بسیار آموزنده و به‌ویژه از نظر تأملات واژه‌شناسانه و فقه اللغه سودمند و ارجمند بود.

من در تمام این تفسیرها شرکت می‌کردم. این جلسات در پیوند من با قرآن بسیار مؤثر و در آشنایی و انسم با معارف قرآن اثرآفرین بود. علاقه و علقه و انس و اشتغالم به معارف قرآن که اندک اندک به شیفتگی و شیدایی تبدیل شد مدیون این محافل و حوزه مشهد است؛ به‌ویژه تفسیر آیت‌الله خامنه‌ای.

در گفت‌وگوی قدس با محمدعلی مهدوی‌راد، عضو هیئت علمی دانشگاه تهران بازخوانی شد

مسجد؛ پایگاه انقلاب اسلامی

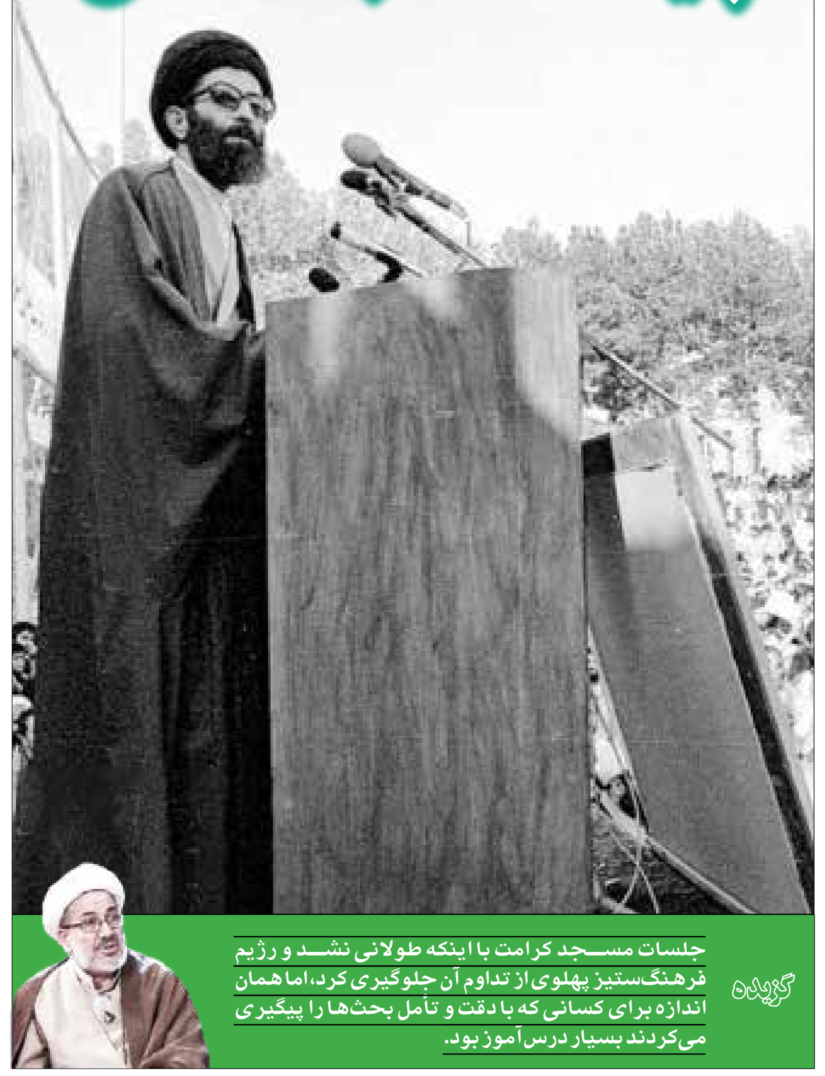

گزیده

جلسات مسجد کرامت با اینکه طولانی نشد و رژیم فرهنگ‌ستیز پهلوی از تداوم آن جلوگیری کرد، اما همان اندازه برای کسانی که با دقت و تأمل بحث‌ها را پیگیری می‌کردند بسیار درس‌آموز بود.

برای نخستین بار در درس‌های تفسیری ایشان که در مسجد امام حسن مجتبی(ع) بود با محور واحد داشتن سوره‌ها آشنا شدم. آن بزرگوار بسیار تأکید می‌کردند هر سوره‌ای دارای هویت و شخصیت مستقلی است که اگر مفسر توان دستیابی به آن را داشته باشد خواهد دید تمام آیات سوره در عین اینکه به‌ظاهر پراکنده است به‌گونه‌ای حیرت‌آور بر گرد آن محور و شخصیت می‌چرخد. روزهای دوشنبه ساعت ۱۰ به بعد همیشه در منزل نشست داشتند و به تعبیر حوزویان «گعده». این نشست‌ها در تابستان‌ها به خاطر حضور چهره‌های فکری و انقلابی در مشهد مقدس هر روز می‌شد. من پای ثابت این جلسات بودم و با بسیاری از چهره‌های ارجمند دانشگاهی و حوزوی در این محفل آشنا شدم.

■ **شیوه برگزاری این جلسات چگونه بود؟**

این جلسات، بحث بود و گفت‌وگو درباره موضوعات مختلف؛ این‌ها در شکل‌گیری و تعمیق و توسعه اندیشه من بسیار مؤثر بود. جلسات اعتقادی، نهج‌البلاغه، شرح‌حال و سیره امامان که در مناسبت‌ها ایراد می‌شد در نگاه من به کلیت دین و به‌ویژه سیره معصومان(ع) بسیار کارساز بود. در این جلسات بود که فهمیدم به سیره معصومان(ع) باید به عنوان یک جریان مستمر نگاه کنم.

■ **شما در جلسات رهبر معظم انقلاب در مسجد امام حسن مجتبی(ع) شرکت می‌کردید. سخنرانی‌های ایشان در این مسجد چه تحولی در شور انقلابی مردم مشهد ایجاد کرد؟**

مسجد امام‌حسن‌مجتبی(ع) از پایگاه‌های ایشان بود. «طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن» فشرده بحث‌های ظهرهای یک ماه رمضان است که ابتدا به‌صورت پلی‌کپی میان شرکت‌کنندگان توزیع می‌شد و آنگاه ایشان به شرح و بسط آنچه به اختصار آورده بودند، می‌پرداختند. بحث‌های نهج‌البلاغه همین مسجد و سخنرانی‌های پرشور مناسبت‌ها در این مسجد بسیار بیدارگر بود. من هنوز آهنگ شکننده و تکان‌دهنده «لتبلبلن بلبلة و لتغربلن غربلة» آن در گوشم است.

کتاب «طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن» حاصل ۲۷جلسه درس تفسیر ایشان بود که ظهرهای ماه مبارک رمضان آن سال‌ها در مسجد امام حسن(ع) بیان کردند. یادم هست آن‌قدر جمعیت می‌آمد که پیدا کردن جایی برای نشستن سخت بود. من تمام صحبت‌های ایشان در آن جلسات را یادداشت کردم و هنوز هم دارم؛ درست همین مطالبی است که چاپ شده؛ فقط ایشان خودشان یک مقدمه‌ای را به آن افزوده‌اند.

برای آشنایی با این دغدغه‌ها و اندیشه‌ها و موضع‌ها می‌توان مقدمه‌های بسیاری از کتاب‌هایی را که عالمان آن روزگاران برای تصحیح اندیشه دینی و مبارزه با تحریف به خامه آورده‌اند نگاه کرد. از جمله مقدمه خواندنی استاد شهید مرتضی مطهری بر کتاب «انسان و سرنوشت» و مقدمه آیت‌الله خامنه‌ای بر «گفتاری در باب صبر و...».

تا آنجا که به یاد می‌آورم «بلاء و ابتلاء»، «فقر»، «صبر»، «نماز و آموزه‌های آن» (که با عنوان از ژرفای نماز نشر یافت) تحلیل هدف‌گیری امام حسین(ع) در قیام مقدس کربلا، تحلیل سیره امام هادی(ع)، تحلیل سیره امام حسن عسکری(ع) و... این نوع نگرش به مفاهیم دینی و قرآنی در ذهن و زبان، فکر و اندیشه من بسیار مؤثر بود، از این رو بارها گفته‌ام در این‌گونه نگرش به دین بدون هیچ مجامله‌ای عرض می‌کنم آنچه دارم بنیادها و بن‌مایه‌هایش از آن بزرگوار است.

■ **ایشان همزمان در مسجد کرامت نیز جلسات تبلیغی داشتند؟**

بله، جلسات مسجد کرامت با اینکه طولانی نشد و رژیم فرهنگ‌ستیز پهلوی از تداوم آن جلوگیری کرد، اما همان اندازه برای کسانی که با دقت و تأمل بحث‌ها را پیگیری می‌کردند بسیار درس‌آموز بود. موضوعات این جلسات بسیار هوشمندانه گزینش می‌شد.

آنان که در چگونگی فضای فکری و مواضع عالمان و دلسوزان تأمل کرده‌اند می‌دانند یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های متفکران اسلامی و پیشروان بیداری و منادیان بازگشت به قرآن و اسلام اصیل مبارزه با تحریف بود، به‌ویژه مفاهیم و آموزه‌هایی که با وارونه تفسیر شدن، زمینه‌های سکوت، ایستایی و انحطاط جامعه اسلامی و شیعی را به وجود می‌آورد و گرایش‌های دینی، الهی و اسلامی جامعه را تهدید می‌کرد.

■ **سیره عملی رهبر معظم انقلاب در مبارزه با طاغوت با تکیه بر فعالیت‌های ایشان در مسجد امام حسن(ع) با چه رویکردی بود؟**

رهبر معظم انقلاب در مسیر مبارزه علیه رژیم بسیار دقیق و هوشمند عمل می‌کردند، تحرکات دشمن را زیر نظر داشتند و ضربه‌ها را دقیق می‌نواختند، با کمترین پیامدهای ناهنجار. سالی شب بیست‌ویکم ماه مبارک رمضان در مسجد امام‌حسن‌مجتبی(ع) برای اینکه مؤمنان فرصت حضور داشته باشند، تعمیرگاهی را که به حیاط مسجد متصل بود نیز آماده کرده و آن را با برق‌کشی موقت روشن کردند.

ایشان در آخرین دقایق سخنرانی و در آستانه مراسم روضه و قرآن‌به‌سرگرفتن که معمول است چراغ‌ها را خاموش می‌کنند، گفتند: معمول است که در چنین هنگامه‌ای برق‌ها را خاموش می‌کنند و در تاریکی عزاداری و با خدای خود زمزمه می‌کنند.

در چنین حال شاید حال‌وهوایی کاذب دست دهد و انسان حالی پیدا کند، اما امشب برق‌ها را خاموش نمی‌کنیم تا نشان دهیم قلب‌های ما آکنده از عشق به مولاست و سینه‌های ما از غم شهادت علی(ع) می‌سوزد و در روشنایی نیز ناله سر می‌دهیم و با همین وضع با خدای خود زمزمه می‌کنیم و... چنان شد و جلسه تمام شد. بعد دانستیم آن شب نیروهای ساواک با ساماندهی عناصر مزدور قصد داشتند هنگام خاموشی، فضای جلسه را به هم بریزند و آیت‌الله خامنه‌ای را و گروهی دیگر را دستگیر کنند.

ایشان فرمودند: من این را از تحرکات مشکوک دریافتم و چنان کردم. یک‌بار هم به‌علتی در ضمن رهنمودی سیاسی و انقلابی به بنده فرمودند: ساواک هرگز مرا با مستند درست دستگیر نکرد، بلکه همیشه با زور و قلدری و بدون دستاویز مقبول مرا دستگیر می‌کردند.

برش

کتاب «طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن» حاصل ۲۷جلسه درس تفسیر ایشان بود که ظهرهای ماه مبارک رمضان آن سال‌ها در مسجد امام حسن(ع) بیان کردند. یادم هست آن‌قدر جمعیت می‌آمد که پیدا کردن جایی برای نشستن سخت بود. من تمام صحبت‌های ایشان در آن جلسات را یادداشت کردم و هنوز هم دارم؛ درست همین مطالبی است که چاپ شده؛ فقط ایشان خودشان یک مقدمه‌ای را به آن افزوده‌اند.

دیدگاه

حجت‌الاسلام محمد قمی در همایش روز جهانی مسجد:

جهاد تبیین، رسالت اصلی مسجدی‌هاست

رئیس سازمان تبلیغات اسلامی گفت: احیای کارکردهای مساجد، سیاست مهم سازمان تبلیغات در گام دوم انقلاب است و برای این امر مهم که از تأکیدات و مطالبات مهم رهبر معظم انقلاب است از هیچ تلاشی دریغ نخواهد کرد.

به گزارش قدس آنلاین، حجت‌الاسلام محمد قمی شنبه ۲۹ مرداد در همایش روز جهانی مساجد در مصلای اراک با اشاره به اینکه فعالان در حوزه مسجد در دوران کرونا اقدامات خوب و ارزشمندی انجام دادند، اظهار کرد: تلاش و تکاپو در استان مرکزی برای رساندن مسجدها به جایگاه درستشان در حال نتیجه دادن است و اقدامات خوبی از جمله تدوین سند در استان صورت گرفته و طلبه‌ها و روحانیون به‌خوبی مسئولیت خود را در خدمت به مسجد انجام می‌دهند.

وی با بیان اینکه روحانیون در دوران کرونا، مساجد را به پایگاه سلامت مردم تبدیل و حماسه‌های ماندگاری خلق کردند و لازم است آوینی‌ها این حماسه را روایت کنند، افزود: روحانیت همواره در مقاطع مختلف و به‌خصوص بحران‌ها دغدغه‌مند رفع مشکلات مردم و در کنار مردم بوده و برای مردم نقش‌آفرینی کرده و در گام دوم نیز این حضور تقویت شده و گسترش پیدا خواهد کرد.

رئیس سازمان تبلیغات اسلامی تصریح کرد: مسجدها محور و سنگر جامعه‌پردازی هستند و نقشه جامعه توحیدی توسط مسجدها عملیاتی می‌شود که خوشبختانه در این راستا اتفاقات خوبی در استان مرکزی در حال انجام است.

قمی اضافه کرد: نگرش توحیدی انقلاب اسلامی، خدمت به مردم را برای خود افتخاری بزرگ می‌داند و مسجد نیز با این رویکرد برای امور مردم نقش‌آفرینی می‌کند.

وی با تأکید بر اینکه مسجد امید و محل اتکای مستضعفان است و در اسلام و انقلاب اسلامی مرکز جنبش و نقطه آغاز حرکت‌های اسلامی و انقلابی بوده، گفت: تمامی حرکت‌های انقلابی و مردمی و مبارزه با کفر و استکبار جهانی در انقلاب از مسجدها آغاز شده و تشکیل تمدن اسلامی از مسیر مسجد محقق خواهد شد.

قمی تأکید کرد: مسجدها پایگاه تحقق جهاد تبیین هستند و امروز مسجدی‌ها باید تبیین حق و حقیقت را رسالت اصلی خود بدانند.

عکس‌نوشته

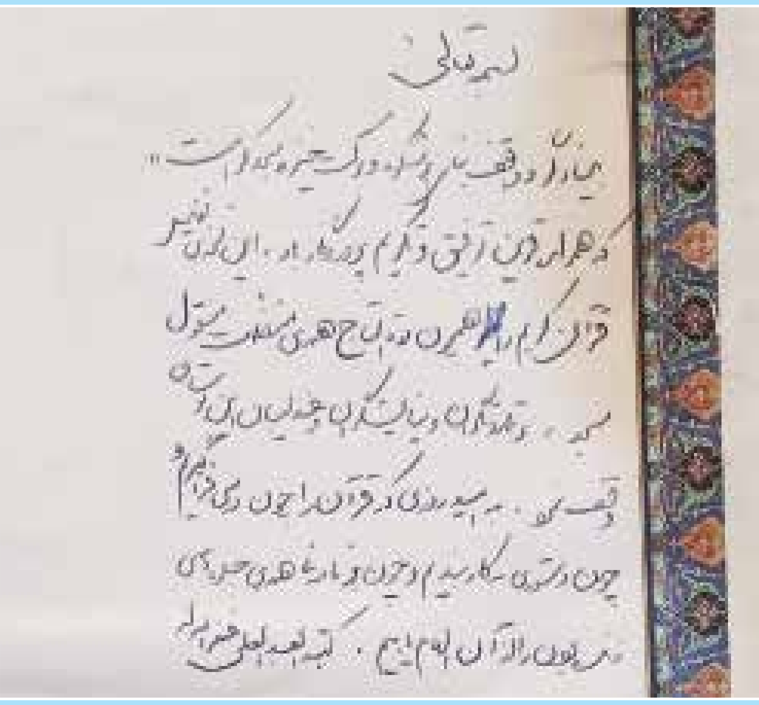

دست‌نوشته رهبر معظم انقلاب در ابتدای قرآن وقفی مسجد کرامت

قرآن، کتاب زندگی

شور و حال عجیبی در مسجد کرامت جاری بود. امام جماعت مسجد با سخنرانی‌های آتشین خود روحیه انقلابی مردم را قوت می‌بخشید. او در کنار بیان معارف قرآنی، مردم را برای مبارزه با استبداد پهلوی ترغیب می کرد. تأسیس جلسه قرآن این مسجد بر حضور پرشور مردم قوتی دوچندان بخشیده بود. قاریان کلام الهی با حضور در این جلسه آیات الهی را تلاوت می‌کردند. آیت‌الله خامنه‌ای در کنار استماع آیات قرآن به تبیین معارف قرآنی نیز می‌پرداختند.

حاجی کرامت، بنیان‌گذار مسجد، یکی از شرکت‌کنندگان ثابت این جلسه بود. در همان روزهای نخست تأسیس جلسه، قرآنی را به این جلسه هدیه کرد و از آیت‌الله خامنه‌ای خواست با خط خود وقف‌نامه‌ای در ابتدای آن بنگارند. روز به روز بر شور و هیجان این جلسه افزوده می‌شد. اما ساواک تاب تحمل حضور فعال امام جماعت این مسجد را نداشت به همین دلیل پس از مدتی ایشان را ممنوع‌المنبر کرد و آیت‌الله دیگر اجازه ایراد سخنرانی و بیان معارف نداشت. با وجود این ایشان با مدیریت هوشمندانه خود از حاضران درخواست می‌کردند سؤالات خود را درباره معانی و مفهوم آیات بپرسند و ایشان نیز در پاسخ به آنان، نکاتی می‌گفتند.

متن وقف‌نامه:

بنیادگر و واقف بنای پرشکوه و برکت‌خیز «مسجد کرامت» که همواره قرین توفیق و تکریم پروردگار باد، این نسخه نفیس قرآن کریم را همچون دره‌التاج همه منضمات منقول مسجد، بر تلاوتگران و نیایشگران و عندلیبان این بوستان وقف نمود. به امید روزی که قرآن را چون درسی فراگیریم و چون دستوری به کار بندیم و چون برنامه‌ای همه جلوه‌های زنده‌بودن را از آن الهام یابیم.

کتبه العبد العلی غفرالله له

لا صلاة لجار المسجد الا فی المسجد الا ان یکون له عذر او به علة

همسایهٔ مسجد باید نماز خود را در مسجد بخواند، مگر در مواردی که معذور یا بیمار باشد.

تا اربعین

گزارشی از روند آماده‌سازی بسته‌ها و هدایای متبرک رضوی

هدیه به زائران خردسال اربعین

طاهره فجرداودلی | این روزها خادمان و خادمیاران حضرت رضا(ع) در حال آماده‌سازی بسته‌های متبرک رضوی برای توزیع بین زائران اربعین حسینی هستند؛ بسته‌هایی که در آن، عروسک‌های زیبایی هم برای هدیه به کودکانی پیش‌بینی شده که در آغوش پدران و مادران خود به سوی کربلا می‌روند.

به گزارش آستان‌نیوز، پیاده‌روی اربعین حسینی از همان عزاداری‌های ویژه‌ای است که عاشقان امام حسین(ع) به شکل خانوادگی در آن حضور می‌یابند و به همین خاطر، میزبانانی همچون خادمان و خادمیاران رضوی حواسشان هست که باید برای کودکان شرکت‌کننده در این مراسم هم هدیه‌ای داشته باشند تا این زائران خردسال را به وجد بیاورد؛ هدیه‌ای همچون عروسک که این روزها در خیاط خانه حرم مطهر رضوی در حال آماده‌سازی برای توزیع در مراسم اربعین امسال است.

■ **عروسک‌های آهو روی پارچه سبز رضوی**

پله‌های خیاط خانه حرم امام رضا(ع) را که یکی یکی بالا می‌روی، صدای چرخ خیاطی و نوحه مداحی با هم یکی می‌شود و ناخواسته تو را با خود می‌برد به کربلا و حال و هوای اربعین. چرخ‌هایی که به ردیف پشت سر هم قرار گرفته‌اند و خواهران خدمه مشغول دوخت و دوزند. وسط خیاط خانه پارچه‌ای سبز رنگ با نوشته «یا امام رضا(ع)» پهن شده که روی آن، عروسک‌هایی به شکل آهو همراه با ملزومات دوخت‌ودوز خودنمایی می‌کند. دور سفره سه چهار نفر از خادمان خواهر نشسته‌اند و هر کسی بخشی از کار تهیه عروسک‌ها را انجام می‌دهد. یکی چشم و دست و پای عروسک را می‌دوزد و یکی دیگر دور تا دور آن‌ها را کوک می‌زند.

■ **هدیه‌ای برای کودکان حسینی**

مریم باروئی، مسئول خیاط خانه حرم مطهر رضوی هم پای کار بوده و با دقت در حال کوک زدن است؛ عروسک‌هایی که قرار است برسد به دست کودکانی که با قدم‌های کوچکشان، پدر و مادرشان را در پیاده‌روی اربعین همراهی می‌کنند. او می‌گوید: فرصت کمی تا اربعین مانده و همه خادمان پای کار آمده‌اند تا این عروسک‌های آهو را که نمادی از ضامن آهو و مهربانی حضرت رضا(ع) است آماده کنند. باروئی ادامه می‌دهد: اینجا همه کارها دلی است، بعضی اوقات خادمان هر روز و خالصانه برای خدمت حاضر می‌شوند تا با عشق کوکی در این خیاط خانه بزنند.

■ **کوک دل‌ها به عروسک‌ها**

دور این سفره سبز هر کدام با نیتی نشسته‌اند و زیر لب زمزمه‌هایی دارند؛ مرضیه حسنی یکی دیگر از خانم‌های خیاط است که چشم عروسک‌ها را کوک زده و انگار همزمان دلش را هم به این عروسک‌ها گره می‌زند. او حال و هوای این روزهای خیاط خانه را خاص و شیرین توصیف می‌کند و می‌گوید: هر وقت کوکی به این عروسک‌ها می‌زنم با خودم می‌گویم شاید به حق دعای کودکانی که این عروسک‌ها به دستشان می‌رسد و دلشان پاک است، من هم زائر اربعین شوم. امسال خیلی دلتنگ پیاده‌روی هستم، امیدوارم قسمت شود و با دست خودم این عروسک‌ها را به کودکان هدیه بدهم.

■ **لحظات با برکت خدمت**

خادمه سبزپوش دیگری در گوشه‌ای از اتاق نشسته و مشغول دوخت چشم عروسک است. رباب خالق‌نیا می‌گوید: کار من خیاطی است، تمام زمان‌هایی که در طول عمرم خیاطی کردم یک طرف، اینجا که دوخت و دوز می‌کنم یک طرف دیگر. همه فرج امام زمان(عج) را در لحظه کار کردن آرزو داریم اما من همیشه از امام رضا(ع) تشکر می‌کنم برای این توفیق خدمتگزاری و از ایشان می‌خواهم تا آخرین لحظه عمرم این توفیق را از من نگیرند.

■ **هدایایی متناسب گروه‌های سنی مختلف**

احمد میرزاده، دیگر خادم حضرت رضا(ع) و از مجریان طرح در خارج از این کارگاه درباره تهیه عروسک‌ها برای کودکان زائر می‌گوید: با توجه به اهمیت ترویج فرهنگ رضوی، بسته‌های مختلفی را تهیه کردیم که متناسب با گروه‌های سنی مختلف است و یکی از این اقلام، هدایای ویژه کودکان است. با همراهی خدمه خواهر در بخش خیاط خانه حرم مطهر رضوی این برنامه مورد استقبال قرار گرفت و تصمیم گرفته شد عروسک‌هایی به شکل آهو تهیه شود. میرزاده این را هم گفت: حدود ۵ هزار بسته برای کودکان آماده و در ۳۰۰ موکب اربعینی توزیع خواهد شد و امیدواریم بتوانیم با این برنامه، حرکتی سازنده برای ترویج فرهنگ رضوی به‌ویژه در بین کودکان با ملیت‌های مختلف داشته باشیم و خاطره خوبی در ذهن آن‌ها از امام رضا(ع) رقم بزنیم.

برش

استاد محمدتقی شریعتی احترام ویژه‌ای برای آیت‌الله خامنه‌ای قائل بودند و هوشمندی و پراطلاعی و آگاهی ایشان را می‌ستودند و از اینکه به استاد توجه دارند و به خانه‌شان آمد و شد دارند به نیکی یاد می‌کردند. به روح بلند استاد درود می‌فرستم و منت‌پذیر راهنمایی‌ها و هدایت‌های آن بزرگوار هستم، از جمله راهنمایی بنده به محضر آیت‌الله خامنه‌ای.

خبر

امروز و با شرکت هزار و ۵۰۰ امام جماعت

هجدهمین اجلاس روز جهانی مسجد برگزار می‌شود

معاون مرکز رسیدگی به امور مساجد گفت: هجدهمین اجلاس روز جهانی مسجد، امروز یکشنبه ۳۰ مردادماه در سالن اجتماعات الزهرا سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی با حضور هزار و ۵۰۰ امام جماعت مساجد استان تهران برگزار می‌شود.

به گزارش قدس آنلاین، حجت‌الاسلام حجت‌الله ذاکر، معاون فرهنگی و اجتماعی مرکز رسیدگی به امور مساجد استان تهران اظهار کرد: به پیشنهاد سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی و با تصویب وزیران امور خارجه کشورهای اسلامی در اجلاس تهران، ۲۱ آگوست همزمان با سالگرد آتش زدن مسجدالاقصی توسط رژیم صهیونیستی، روز جهانی مسجد انتخاب شد. این روز در برخی سال‌ها ۳۰ یا ۳۱ مردادماه به تقویم شمسی می‌شود. در این اجلاس از کشورهای عضو خواسته شد با هدف ارج نهادن به نقش مسجدها و صیانت از آن‌ها به عنوان مکان‌های مقدس، در گرامیداشت این روز تلاش کنند.

وی با اشاره به برنامه‌های روز جهانی مسجد اظهار کرد: در استان تهران به این مناسبت تبلیغات محیطی و شهری با نصب بنرهای مرتبط طراحی و عملیاتی شده است. تیزر و کلیپ‌های مرتبط نیز برای پخش در رسانه ملی و نمایشگرهای برخی ایستگاه‌های مترو تولید شده است.

ذاکر با اشاره به برگزاری ویژه‌برنامه بزرگداشت روز جهانی مسجد در مساجد محوری گفت: تولید محتوای مرتبط شامل سوژه سخن، فیش منبر و مقاله برای بهره‌برداری ائمه جماعات نیز تدارک دیده شده است.

■ **برگزاری هجدهمین اجلاس روز جهانی مسجد**

حجت‌الله ذاکر گفت: هجدهمین اجلاس روز جهانی مسجد یکشنبه ۳۰ مردادماه در سالن اجتماعات الزهرا سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی با حضور هزار و ۵۰۰ امام جماعت مسجدهای استان تهران و سخنرانی حجت‌الاسلام حاج علی اکبری، رئیس شورای سیاست‌گذاری ائمه جمعه کشور برگزار خواهد شد. وی در پایان خاطرنشان کرد: تیزر روز جهانی مسجد، نماهنگ مسجد، نماهنگ دیدار ماندگار و نماهنگ عملیات محله‌محور مسجدپایه از دیگر تولیدات رسانه‌ای مرکز رسیدگی امور مساجد استان تهران به این مناسبت است.